

li, če bo to primerno. Če hočemo pomagati drugemu, moramo biti pripravljeni nenehno delati na sebi.

Naša pristnost je pri delu na telefonu za ljudi v duševni stiski temeljnega pomena ne samo zato, ker je predpogoj za medčloveški stik, ampak tudi zato, ker na klicalca deluje razbremenilno. Pristen poslušalec, ki si upa biti to, kar je, postane model ali vzor, ki klicalca osvobaja lastnih prisil in mu pomaga doseči več pristnosti in več poguma za soočanje s samim seboj. Naša odprtost lastnim čustvom (tudi manj prijetno obarvanim, kot so jeza, strah, negotovost ...) in njihova prosojnost sogovorniku olajša odprtost in občutljivost za podobno doživljanje pri sebi. Ko govorimo o svoji pristnosti, ne mislimo na tisto pristnost, s katero se ljudje včasih hvalimo, ko rečemo: »Jaz vsakemu v obraz povem vse, kar mislim. Nisem kot nekateri hinavci ...« Pristnost pri našem delu (pa tudi sicer v življenju) ne pomeni, da nenad-

zorovano bruhamo iz sebe vse, kar tisti hip čutimo in mislimo. Gre za izbirno pristnost, to je sposobnost oblikovanja pristnih izjav, primernih okoliščinam in ciljem konkretne situacije, ter disciplinirano izražanje svojih čustev, potreb in želja. Kar izrazimo, mora biti pristno, vendar ni nujno, da povemo vse, kar mislimo ali doživljamo. Naša pristnost naj krepí klicalčevo pristnost.

V prizadevanju za lastno pristnost se zave- mo pritiskov, ki jih okolje vedno izvaja na posameznika, s tem da mu vsiljuje določene vzorce vedenja in razmišljanja. Gotovo je potrebna neka mera prilagodljivosti okolju. Če hočemo funkcionirati v družbi, se moramo podrediti določenim družbeno sprejetim normam vedenja. Zavračanje pristnosti in občutek ogroženosti bomo začutili tudi v stiku s posamezniki, ki težko vzdržujejo napetost med lastno masko in pritiskom svojih potlačenih čustev. In končno se bo prizadevanju za pristnost upiralo nekaj v



nas samih. Pot do pristnosti je pot samo-spoznavanja, kar pomeni naporno, včasih tudi boleče prebijanje skozi sloje priučenega vedenja do svoje ranljive, krhke človečnosti. Pristnost pomeni tudi izpostavljenost. ◀

(Povzeto po: Učno gradivo za usposabljanje novih prostovoljcev, Društvo Zaupni telefon Samaritan)

Starši

Odlogi všolanja – da ali ne?



■ **Tatjana Jakovljević**, univ. dipl. prof. defektologije, razvojna terapevtka s specialnimi znanji, kot specialna pedagoginja deluje na področju zgodnje obravnave otrok s specifikami v razvoju, pri čemer vključuje načine vstopanja v otrokov razvoj z vidika nevroloških baz v soodvisnosti s primarnim socialnim okoljem. Sistemsko deluje na področju vzgoje in izobraževanja z namenom implementiranja najnovejših znanj nevroznanosti, ki odkrivajo osnove razvoja otrokovih možganov.

V zadnjih letih se starši in vzgojitelji otrok, ki zaključujejo vrčevsko obdobje, vse bolj srečujejo z vprašanjem, ali otroku podaljšati čas v vrtcu za eno leto ali ga vpisati v šolo v petem in šestem letu starosti. Strokovnjaki, ki so postavili program devetletne šole, trdijo, da je program devetletke z res številnimi prilagoditvami pripravljen za otroke, stare od pet let in osem mesecev do šest let in osem mesecev.

Praksa kaže, da se je število odlogov v zadnjih nekaj letih več kot podvojilo in da je v letošnjem letu odloženih 12,2 % šoloobveznih otrok.

Stroka s poglobljenimi analizami išče vzroke za povečevanje števila odlogov.

Izsledki do sedaj narejenih raziskav kažejo, da se povečuje število opredelitev otrok s posebnimi potrebami, otrok tujih državljanov, s strani staršev pa je na prvem mestu odločitev za odlog všolanja potreba po podaljšanju enega leta otro-

štva njegovemu otroku.

Na drugi strani strokovnjaki svetovalnih centrov za otroke, mladostnike in starše po Sloveniji izpostavljajo, da v šolo vstopajo čedalje bolj nezreli otroci, ki imajo šibkejšo govorno-jezikovne sposobnosti,

slabšo grobo in fino motoriko, slabšo sposobnost usmerjene pozornosti in samokontrole, več strahov in negotovosti ter slabše socialne veščine.

Če pridružimo tem ugotovitvam tudi porast otrok s specifikami v razvoju, uče-

Vsebine višjih razredov se premikajo v nižje razrede in že prvi razred pri šestih letih predstavlja za otroka šolsko delo v pravem pomenu besede in ne uvajalno obdobje, ko se otrok uči preko igre, kot je bilo zasnovano.

nju, čustvovanju, vedenju in predebelih otrok v zadnjih nekaj letih ne samo pri nas, ampak po številnih državah sveta, lahko predpostavljamo, da živimo v času in družbi, ki z nekaterimi vidiki vpliva na razvoj, učenje in zdravje otrok. V nekaterih državah strokovnjaki izpostavljajo, da porast otrok s posebnimi potrebami poleg epidemije bolezni, povezanih s stresom in debelostjo, predstavlja največjo izobraževalno in zdravstveno skrb.

Posledično so znanja, kako lahko starši pomagamo svojemu otroku pri razvoju, duševnem in telesnem zdravju ter razvoju sposobnosti učenja, ključna za prihodnost naših otrok. Odločitev, ali je naš otrok celostno zrel za vstop v šolo in uvid v znanja, kako ga v procesih vzgoje in izobraževanja podpreti, je pomemben vidik sodobnega starševstva in pedagoškega poklica.

Razvoj otrokovih možganov poteka postopno. Da bi otrok ustrezno razvil intelektualne kapacitete, potrebne za procese šolanja, je najpomembneje, da v svojem predšolskem obdobju izkoristi prednosti otroštva. Tako so v predšolskem razvoju na prvem mestu stimulatивne gibalne in senzorne izkušnje. Otroku potrebuje vsakodnevne možnosti gibanja na neravnem terenu, dotike in objeme staršev in družinskih članov ter ob boku domačega dela neskončne priložnosti spontane igre, v katero je pristno zatopljen. Poleg omenjenega so za otrokov razvoj ključni odnosi z odraslimi osebami in drugimi otroki. Prevelika izpostavljenost ekranom moderne tehnologije pri otrocih za-

vira naravne danosti vstopanja v odnose in sposobnost razvoja kakovostne igre.

Posledično so trije najpomembnejši vidiki razvoja predšolskega otroka, poleg na zunaj vidnega intelektualnega razvoja, ključni za presojanje, ali je otrok pripravljen za vstop v šolo. Pri tem moramo poudariti, da se je v zadnjih nekaj letih devetletna šola zelo spremenila. Vsebine višjih razredov se premikajo v nižje razrede in že prvi razred pri šestih letih

žnostni sistem predstavlja vstopno točko v šolske veščine.

Pomembno je, da se pri padcu ujame z rokami in da je sposoben na rokah zadržati težo celotnega telesa. To lahko preverimo z vožnjo samokolnice in pri plezalih, pri katerih se z rokami preprijemlje z droga na drog in s telesom visi v zraku. Če se prsti na rokah ovijejo okoli plezalnega droga tako, da je palec pred ostalimi prsti in ne ob njih ter da se z rokama lahko potegne naprej po



Foto: Petra Duhannoy

predstavlja za otroka šolsko delo v pravem pomenu besede in ne uvajalno obdobje, ko se otrok uči preko igre, kot je bilo zasnovano. Učni načrti so se razširili in časa, da bi otrok 'dozorel' v času šolanja, pogosto ni na razpolago.

Kako lahko starši prepoznajo, ali je njihov otrok pripravljen na učne ure, ko se od otroka pogosto pričakuje zmožnost sedenja pri miru, samostojnost v aktivnostih papir – svinčnik, in učne načrte prvega razreda?

Prvi pokazatelj otrokove zrelosti je otrokov gibalni razvoj. Če je otrok spreten pri gibanju na neravnem terenu, ima dobro razvito ravnotežje in ne pada pogosto, je njegov centralnoživčni sistem na dobri poti k sposobnosti učenja, saj ravnote-

prečkah do cilja brez pomoči odrasle osebe in pri tem ne pade na tla, se lahko veselimo otrokovega samostojnega napredka v številnih učnih procesih, saj so roke poleg ust del telesa, katerega oživčenost predstavlja največji del 'intelektualnega' dela možganov. Če poleg omenjenega otrok za mizo s troprstnim prijemom pravilno drži žlico in pri jedi dviguje komolec od mize ter pri ročnih spretnostih (striženje, sestavljanje sestavljanek, lupljenje krompirja itd.) nima odprtih ust in izplazenega jezička, se lahko veselimo, kajti otrokovi možgani izkazujejo zrelost za učenje pisanja, risanja, finomotoričnih veščin, črkovanja, govornega izražanja.

Pomemben pokazatelj otrokove sposobnosti pozornosti in koncentracije je otro-

kova drža pri hoji, sedenju. Pomembno je, da otrok za mizo spontano vzravnano sedi in da pri sedenju na tleh ne sedi v položaju 'žabica'. Če otrok na tleh sedi v omenjenem položaju, ima kolena in gležnje pogosto nagnjene navznoter. Če pri tem v starosti 5 ali 6 let ponoči še moči posteljo in izkazuje pretiran gibalni nemir, nas lahko skrbi otrokova sposobnost pozornosti in koncentracije v šoli.

Če se otrok kljub utrujenosti težko umiri za večerno spanje in potrebuje dlje časa, da zaspi, se lahko to izraža v težavah pri sledenju navodilom in verbalno podanim informacijam.

Poleg gibalnega razvoja je pomemben pokazatelj otrokove pripravljenosti na šolsko delo otrokova sposobnost igre. Če se otrok v letu pred odhodom v šolo zna sam zaigrati, se zamotiti z raznoliko dožive-

Eno največjih težav sodobnih šolajočih se otrok predstavljajo čedalje večja potreba in želja otrok po vodenju s strani odraslih oseb v procesih učenja (staršev, učiteljev, inštruktorjev itd.) ter težave pri spopadanju s stresom.

to domišljjsko igro, ob kateri ima pogost samogovor in ne išče pretirano pozornosti odrasle osebe, njegov čustveni sistem izraža znake pripravljenosti za spontano učenje brez pretirane potrebe po vodenju s strani odrasle osebe. Ko starši opazujemo svojega otroka pri igri z vrstniki, je pomembno, da znamo prepoznati, ali naš otrok vstopa v dvosmerne interakcije z otroki («jaz nekaj, ti nekaj»), se zna prilagajati poteku in spremembam igre, je miselno fleksibilen, se zna usmeriti v cilj pozornosti soigralca in potek igre oziroma na drugi strani pogosto ruši igro vrstnikov ali jo želi vedno voditi ter ima težave s prilagajanjem skupini. Sposobnost spontane igre pri otroku nam lahko poda pomemben uvid v njegove sposobnosti spontanega učenja s posnemanjem ter sposobnost samoregulacije ob stresu. Eno največjih težav sodobnih šolajočih se otrok predstavljajo čedalje večja potreba in želja otrok po vodenju s strani odraslih oseb v procesih učenja (staršev, učiteljev, inštruktorjev



Foto: BS

itd.) ter težave pri spopadanju s stresom. Tretji vidik pripravljenosti za vstop v šolo zajema otrokove sposobnosti vstopanja v odnose. Očesni stik in sposobnost odzivanja na obrazno mimiko odraslega predstavljata pomemben vidik otrokovega razvoja. Pred vstopom v šolo je potrebno, da se je otrok zmožen osredotočiti na delo, fokus odrasle osebe, da npr. zazna, kaj mama kuha, in se ji pri tem pridruži ter veže svojo pozornost na pripravo hrane, kuhanje. Če pa otrok nenehno išče pozornost odrasle osebe s ciljem, da bi se le-ta ukvarjala neposredno z njim, in pogosto moti aktivnosti mame, očeta, sorojencev, smo lahko zaskrbljeni glede tega, kako bo otrok sprejemal negativne povratne informacije in neuspehe v šolskem obdobju, ko ne bo vse v 'superlativih' ali tako, kot si je sam zamislil, kako bo znal vlagati trud in bil notranje motiviran za šolsko delo.

Če povzamemo: otrok naj bi imel pred vstopom v šolo poleg pričakovanih že znanih intelektualnih sposobnosti (govor, risanje, sposobnost pozornosti, poslušanje itd.) dobro razvito ravnotežje, spretno roke, raznoliko domišljjsko igro, sposobnost socialnih stikov, očesni stik in sposobnosti usmerjanja pozornosti v potek aktivnosti oseb okoli sebe.

Če starši ocenimo, da ima otrok več težav na intelektualnem, gibalnem področju, pri spontani igri in v odnosih z drugimi ljudmi, je z razvojnega vidika otroka smiseln odlog. V dodatnem letu, ki ga otrok pridobi pred odhodom v šolo, je ključnega pomena, da dobi čim več priložnosti za gibanje na neravnem terenu v

Obenem je za zdrav razvoj učnih sposobnosti pomembno spanje brez umetne svetlobe, in to vsaj od 10 do 11 ur dnevno.

naravi in je izpostavljen sončni svetlobi. Čim manj naj bo izpostavljen vsebinam ekranov moderne tehnologije, je naj čim manj procesirane hrane, ki ima obilico sladkorjev. Kali naj se v spontanah medosebnih odnosih ter spontani domišljjski igri. Obenem je za zdrav razvoj učnih sposobnosti pomembno spanje brez umetne svetlobe, in to vsaj od 10 do 11 ur dnevno.

Če pa se ne odločimo za odlog, je nujno, da delu za šolo pridružimo gibanje. Otrok v prvem razredu je zmožen pri miru sedeti le 15 minut, potem pa potrebuje gibanje ali igro. ◀